

Alkotó Zsidóság

Palesztina és a kivándorlás kérdése.

Irta: Epp'er Sándor, a Pesti Izraelita Hitközség főtitkára.

Az első zsidótörvény rendelkezései és hatásai, továbbá a tárgyalás alatt lévő második zsidótörvény fájdalmasan várható következményei, a kivándorlás problémáját állították a közérdeklődés előterébe és sajnálattal kell megállapítani, hogy szinte fejvesztett kapkodás mutatkozik e téren, holt mindenkinél tisztában kell lennie azzal, hogy törvényes akadályok azok, amelyek a kivándorlás kérdésének megoldását egyelőre hátráltatják és csak a fennálló akadályok elhárításával lehet e kérdést intézményesen rendezni. Elsősorban rendezni kell a kivándorlás kérdésének ama részleteit, amelyek a kormányhatóságokra tartoznak, másodsorban pedig meg kell oldani az ügy nemzetközi vonatkozásait.

Bizonyos, hogy a magyar zsidóság soha nem gondolt arra, hogy valaha el kell hagynia ezt az országot, amelyhez minden idegszálával ragaszkodik és rossz álmában sem álmolta senki, hogy innét eltávozzék és más tájra vándoroljon. Ily érzelmi és gondolatvilágban élve, méltán esik nehezeire hazai zsidóságunknak, hogy legbensőbb érzelmeivel és felfogásával ne számoljon, ámde a rideg tények alapján mégis foglalkoznunk kell a kivándorlás kérdésével úgy, ahogy azt az érzelmi motívumok elnyomásával az értelem parancsszava diktálja.

Már az első zsidótörvény folyamánaképpen is nagyszámu magyar zsidónak kell elvesztenie kenyerét, hiszen az abban foglalt rendelkezések fél-évenként mintegy 1500 keresőt ítélnék arra, hogy munkahelyüket elhagyják. Most, a törvény életbeléptetésének első periódusa után azonban megdöbbetéssel állapíthatjuk meg, hogy 1500 helyett sokkal többen kényszerültek állásaikat elhagyni. Ennek fő oka az az idegesség, amely egyes vállalatoknál mutatkozik és amely nincs tekintettel az első zsidótörvény jogszabályaival megállapított átmenetekre, hanem mindenképpen sürgősen és alaposan akarja megteremtteni a megfelelő arányszámot.

A készülő második zsidótörvény hatásait még világosan nem láthatjuk, már azért sem, mert hisz egyelőre nem tudhatjuk, mily részletrendelkezéseket fog hozni a törvény és annak végrehajtási utasítása. Azt azonban tudjuk, hogy hittestvéreink még nagyobb tömegekben fogják elveszteni mindennapi kenyerüket és különösen kilátástalan, sivár reménytelenség vár ifjuságunkra.

Amig így élünk merednek az új törvény indokoltan rettegett következményei és a tehetetlenségünk tudatából táplálkozó kétségbeesés kezd urrá lenni a lelkeken, amig a magyar zsidóság Mózes szavait ismétli: »Binorénu uvizkénenu néléch«, fiatalja és öregje foglalkozik a vándorbot megragadásának gondolatával, addig innen is, onnan is megszólal a vád, amely azt hangoztatja, hogy a zsidóság vezetői nem teljesítik kötelességüket. Különösen azok hangoztatják ezt a könnyelmű vádat, akik még azt a fáradságot sem veszik maguknak, hogy beletekintsenek a magyar zsidóság ügyeinek vitelébe és meggyőződést próbáljanak szerezni arról, vajjon milyen munkát is végez a valóságban ez a vezetőség és milyenek azok a körülmények, amelyek között ezt a munkát végeznie kell, — oly körülmények, amelyek bizony alig adnak módot a rendszeres segítségre és amely körülmények éppen ezért szinte szabad teret nyitnak a vádaskodásoknak és felelőtlen igazgatásoknak.

Ha tárgyilagosan nézzük a helyzetet, akkor mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a kormányhatóság eddig ismételt szorgalmazás ellenére sem kezdte meg a tárgyalásokat a zsidóság vezetőivel a kivándorlás ügyében és külön hangsúlyozottan kell rámutatni arra, hogy a külföld még mindig nem sorozza Magyarországot az emigrációs országok sorába, holott elmondhatjuk, hogy mindkét irányban minden lehető megtett a magyar zsidóság vezetősége és éppen ezeknek az ügyeknek hivatalos elintézésére létre hozta a Pártfogó Irodát is, amely a magyar zsidóság minden árnyalatának bekapcsolásával most már országos szervezetté alakult.

Hadd világítsunk rá most néhány adattal a bevándorlási lehetőségekre és hadd vessük ide elsősorban azt a néhány adatot, amely irányt mutathat a jövő törekvéseknek. A közelmúltban, tíz év alatt, 1926-tól 1935-ig Európából körülbelül 438.000 zsidó vándorolt ki. Ezalatt az idő alatt a kivándorlás iránya teljesen megváltozott. Amíg 1881. és 1925. között a kivándorlókból Észak- és Dél-Amerikára 82%; Palesztinára 4%; Dél-Afrikára 2% jutott, addig az utolsó tíz évben a kivándorlás a következőképpen alakult: Palesztinára jut 40.5%-a; Észak-Amerikára 17.6%-a; Dél-Amerikára 21.7%-a és Dél-Afrikára 3.5%-a.

Ebből látható, hogy valóban az utolsó tíz évben a kivándorlás tekintélyes része Palesztinába irányult. Azt is meg kell állapítanunk azonban, hogy a magyar zsidóságra ebből a kontingensből csak nagyon kis rész jutott. Ennek oka az, hogy a magyar zsidóság igen kevés ugynevezett tőkésocertifikátot igényelt és ezért természetesen igen kevés munkásocertifikátot kapott. Az utolsó hónapokban sikerült ugyan a Palesztina Hivatal útján a tanuló ifjúságunk sorából palesztinai gazdasági és főiskolákra igen szép számmal diákokat juttatni, ugyanebben az időben azonban a transferlehetőségek annyira nehezek lettek, hogy a magyar zsidóság már ezért sem tudta említésre méltó mértékben kivenni részét a palesztinai kivándorlási lehetőségekből.

Kétségtelen tehát, hogy ma, amikor állandóan napirenden van a bevándorlási lehetőségek felkutatása, elsősorban arra az országra kell tekinteni, melyhez egyrészt minden zsidót a történelem megszentelt szálai fűznek és amely ország másrészt eddig számszerűen is a legnagyobb mértékben adott menedéket az üldözötteknek. A magyar zsidóság számára is tehát ezt a »legkézenfekvőbb« lehetőséget kell kiépiteni, mégpedig nemcsak azok részére, akik kétségbeesésükben menekülnék oda, mert máshová nem mehetnek, hanem elsősorban azok számára, akik az építés munkájából anyagi erejükkel kivehetik részüket. Bizonyos, hogy e kérdés megoldásánál az ugynevezett kapitalista certifikátok igényelhetésénél a transferkérdés nehézségével találjuk magunkat szemben, amely kérdés általában a kivándorlási folyamat rendszeres megindítása szempontjából a legfőbb akadályként szerepel. Ezzel a kérdéssel azonban szembe kell néznünk. Eppen ezért, amikor e téren a kilátásba is helyezett megoldások tekintetében remélhetőleg mihamarább megindulnak a tárgyalások; fokozottabb figyelmet kell szentelnünk a Palesztinába vándorlás kérdésének, annál is inkább, mert amint értesültünk, a Jewish Agency kiváló transzferszakértője, dr. Fechenfeld, már javaslatot is dolgozott ki erre nézve; ez a javaslat e pillanatban a magyar kormány előtt van.

A reális számokon felül arról, hogy milyen perspektíva rejlik a palesztinai kivándorlásban, mi ehelyen nem kívánunk szólni, hiszen ez a kérdés eléggé foglalkoztatja a világsajtót, azonban feljülnek lelkünkben helyszíni palesztinai tanulmányok, felejthetetlen élményeink emlékei és megszólal bennünk a lehetőségeknek és reményeknek egész skálája; eszünkbe jut a volt angol miniszterelnök, Ramsay MacDonald néhány sora, amelyet még 1922-ben írt: »— Palesztina és a zsidók szétválaszthatatlanok. Nincs az a hatalom

a földön, mely megfoszthatná ezt az országot a mágikus vonzerőtől, amit az ő népére gyakorolt. Láttam az élőket, a fiatalokat, a hívőket, amint a puszta helyeket beültetik és a földet feldiszipik, mint ahogy a vőlegény ajándékkal ékesíti aráját... Láttam őket utak készítése közben kőrakásokon ülni. Találkoztam velük, amint eldurvult kezekkel, rongyos munkásruhában, piszkosan munkáltak a földet, de — boldogok voltak.»

A magyar zsidóság vezetői felelősségük és kötelességük teljes tudatában keresik a megoldásokat a kivándorlás terén és öntudatos elvhűséggel óhajtják egyengetni a magyar zsidóság kivándorlásra kényszerülő rétegének útját Palesztina felé s egyéb országok felé. A palesztinai kérdés azonban a Palesztina Hivatalok és azoknak központi irányítója, a Jewish Agency, igen beható közreműködése nélkül megoldhatatlan. Ezért a vezetők hiszik és remélik, hogy sikerül megtalálni az együttműködés lehetőségeit és karöltve megvalósulhat az a munka, amelynek megoldásától több ezer magyar zsidó testvérünk várja, hogy abból az esettségéből, amelybe a körülmények mostohasága döntötte, új élet felé indulhat és verejtéke árán megszerezheti mindennapi kenyerét. Hiszünk és reméljük, hogy ha vállvetve ez a munka megvalósul, akkor a magyar zsidóság is részt tud venni az építésnek abban a művében, amelynek örökszép ritmusában az ujjászülető Szentföld csodája dalol.

A Messiás most már jöhet!

Budapesten egy orthodox imaházban »salesz« alkalmából az egyik szónok azt fejtegette, hogy a mai viszonyok arra mutatnak, hogy nemsokára eljön a Messiás. Jelen volt egy kissé szkeptikus és nem egészen igazhíti hírében álló zsidó ember is, aki a következőket mondotta:

Hogy jön-e, azt nem tudom, de hogy jöhet-e, erről kétség nem lehet, ezt még a híres R. Mordechai Binet nikolsburgi fő-rabbinak korcsmáros apja is bevallaná. Az utóbbinak ugyanis a fejérmegyei Csurgón volt kis szatócsüzlete és korcsmája. Azért lakott a kis faluban, mert Székesfehérvárra nem engedték be a zsidókat, csak vásárra. Egy vásár után hazajön a korcsmáros és ijedten mondja feleségének, amit a vásáron

hallott. Arról van szó, beszélte, hogy jön egy Messiás és itt kell hagyni házat, boltot, korcsmát és elmenni Palesztinába. (Valószínűleg a XVIII. század második felében Lengyelországban kitört Frank-féle ál-messiási mozgalomnak híre jutott el a székesfehérvári vásárra.) Felesége erre azt mondta a férjének: »Ugyan, ne ijedezzél, — mindenki, aki a zsidókkal kikezdett, póru jár, ha ez a Messiás, akiről te beszélsz, el akarja venni a mi kis boltunkat, a mi korcsmánkat, majd eléri őt Isten büntetése.« Az öreg erre megnyugodott.

De ha most látná, — mondotta a mi emberünk — hogy a korcsmák és az üzletek elvételéről már gondoskodva más uton, ő is belátná, hogy most már, egész bátran jöhet a Messiás.

A

Pesti Chevra Kadisa Izr. Szentegylet

**február hó 16-án, csütörtök délután 1/2 5 órakor
a dohány-uccai zsinagógában**

Jom-Kippur kottaun Istentisztelettel kapcsolatosan

alapítási ünnepélyt

tart, melyre tagjait ezuton meghivja.

A Pesti Chevra Kadisa Elöljárósága.

A zsidó világprobléma és mi.

Irta: Bisseliches Mózes mérnök, a Magyar Cionista Szövetség elnöki tanácsának tagja.

A zsidó emancipációnak mostani félelmetes összeroppanását semmiféle fantázia előre nem láthatta. Még Herzl Tivadar sem, aki féltette a zsidó népet a biztos léptekkel közelgő végzettől és ezért halálát siettető erő kifejtéssel akarta egy zsidó otthon megépítésével a katasztrófát megelőzni. De elviselhetetlenné teszi a fájdalmat, amikor egy népet látunk, amelyet már évek óta testileg megkínoznak, anyagilag tönkre tesznek és erkölcsileg vérig megaláznak, ahogy népet e világon még meg nem aláztak és nem látjuk ezzel szemben a népet, amelynek e sorsban egy saját gondolata, egy saját szava volna: mivel érdemeltük meg e sorsot, mik a vétkeink, vagy ha azok nincsenek, mik a mulasztásaink hogy a sorsra jutottunk? Mit tehet maga a zsidó nép, hogy a szenvedőket e sorsból kiemelje és mit tehet a zsidó nép, hogy a zsidóságnak most még boldogabb része e sorstól megkíméltessék? Mily tanulságokat vonhat le a zsidó nép a jövőre, ha a sötét hullám elvonult, hogy a mai helyzet ne ismétlődhessék?

A zsidóság sajátos helyzete.

Egy korszak fejeződik be a zsidó történetben, amely az emancipációval kezdődött. Egy kirobbanást látunk magunk előtt, amelyhez szükséges magas nyomás csak fokozatosan jöhetett létre, úgy hogy egy véletlenül oda került, vagy tudatosan csiholt szikra robbanást idézhetett elő. És nincs az a nép a világon, amelynek, így fejbe kólintva, nem volna szava önmagához és a népekhez: — Miben különbözünk mi a világ többi népétől, hogy az, ami velünk történik, az a világ egy népével sem történhetik?! Ha csak ezt a kérdést tenné fel a zsidó nép magának komolyan, akkor okvetlenül rájönne arra, hogy ezen különbség között és a kivételes tragikus sorsa között van összefüggés — és megtalálná a mondanivalóját a népekhez is:

Mi is tulajdonképpen a különbség a zsidó nép és a többi nép között? A világ minden népe két rétegből tevődik össze. Az egyik rész ott lakik az országban, a honában, a másik rész az országán, a honán kívül, ott ahová a megélhetése vitte. Minthogy a zsidón kívül minden más nép ilyen kettős rétegződésű, akkor ebből az következik, hogy egy országban sem laknak csak azok, akik az országalapítóktól származnak. És mégis békés időben békében élnek egymás közt, sőt könnyen egymásba olvadnak. Egy ország sem tesz különbséget az ősnemzet leszármazottjai és a beszivárgók utódai között. Ha vannak néha surlódások közöttük, úgy azok csak politikai, vagy nyelvi jellegűek. De az egyszer szerzett polgári jogokat, az állampolgárok közötti egyenlőséget egy államnak sem jut eszébe bántani. Mert a viszony kölcsönösségen alapul. Ha egy országban felborul az egyensúly, úgy ez maga után vonja a többi országokét is. Boldogulásuk független a világnézetek változásától és nincs szükségük a többi népek humanizmusára, hogy boldoguljanak. Csak a zsidó nép az egyedüli a világon, amely egészében a második kategóriából áll, vagyis abból, amely széles e világon csak ott él, ahová őt, vagy valamely őst a megélhetés lehetősége hajtotta. Csak a zsidó népnek nincs meg az első kategóriája, amely ősei földjén él, ahol másokat is befogadhat. Csak a zsidó népet kellett emancipálni és lehet a nemzetből kikapcsolni. De ez a sors nem zsidósors, hanem akármelyik népnek a sorsa volna, amelynek csak a fent nevezett egy kategóriája volna. Emiatt szenved a tudatos zsidó, a tudat nélküli zsidó és az is, aki a zsidóságot minden eszközzel távol akarja magától tartani. Ezért nem találnak meghallgatásra jogos

A felekezeti életből.

A kultuszminiszter dr. Endrei Henriket,, a Pesti Chevra igazgatóját kinevezte az Orsz. Izr. Tanítóképző igazgatótanácsának tagjává. Uj tagok lettek: dr. Lów Immánuel felsőházi tag, dr. Dési Géza chevra alelnök. Dr. Krieshaber Adolf a budai hitk. elnöke, a kuratórium társelnökévé nevezetett ki.

A Pesti Chevra legközelebbi közgyűlésén Kramer Miksa patriarcha-elnök meg fog emlékezni arról, hogy a szentegyletet 150 évvel ezelőtt létesítette a zsidó kegyelet.

A kulturáltság tragikumája.

»Nem távozik a vessző Judából és a törvénytudós utódai közül.« Jákob így áldja meg Jehuda fiát, akinek utódai zsidóknak nevezettek. Ebben az áldásban benne foglaltatik a zsidóság tragikumája. Gyermekei sorában nem szűnnek meg a törvénytudósok, a kultura ügyvivői. És mi az eredmény? A vessző sem távozik tőle, a korbács, amelyet megsuhogtatnak fölötte.

A. A.

Express- és postajáratok hetenként
TRIEST-ből és **VELENCÉ**-ből
Dalmáciába, Albániába, Görögországba, Törökországba, Egyiptomba, Palesztinába, Szíriába, Rhodosra, Fekete tengerre

Kitünő ellátás. Méreaékelt részvételi díjak.
Felvilágosítás és prospektus :
ADRIATICA
Tengerhajózási R. T.
VII., Thökoly ut 2. és IV., Váci utca 4.
és
Adriatica Forgalmi Iroda Kft.
V., Nádor-u. 21. V., Szent István körút 4

TRIEST 1917

síramaink, hogy: miért a nemzsidó külföldi igen, a zsidó honpolgár nem; miért az ellenséges szándékkal mi letelepítettek utódai igen, a zsidó szabadsághősök utódai nem. Egy nép saját otthona egyedeinek nemcsak saját hazájában nyújt biztonságot, hanem erkölcsi alapot ahhoz is, hogy bárhol boldogulhassanak.

Az emancipáció és a zsidó otthon.

A zsidóságnak ez a különbözősége a többi néptől okozza sorsának különbözőségét az összes népek sorsától. E tétel olyan egyszerű mint akármelyik természettudományi tétel. Hogy a tömeg öszönyszerűen eszerint cselekszik, azt saját testünkön tapasztalhatjuk. Még nem értük el azt a kort, amelyben minden embernek születésénél fogva joga van hazához. Fájdalmas dolog, de tudomásul kell venni, mert tény. Európa legnagyobb része körülbelül száz év előtt megmutatta a jóakarátát az emancipációval és befogadta a zsidókat mint minden más nép tagját egyenrangú polgároknak. De a történeti erők — ugylátszik — erősebbek a jóakarathnál és az abból fakadó törvényeknél. A történeti sors hatása alól nem lehet kibujni azzal, hogy a népet nemlétezőnek jelentjük ki. E történeti sors saját most minden zsidót, azt is, aki a néppel nem törődve, csak egyéni boldogulását keresi, azt is, aki tudatos lerázásával mindennek, a mi a zsidó néphez köti, e sorsból ki akar bujni, de — sajnos — azt is, aki már körülbelül ötven év óta a nélkül, hogy hazájával szemben fenállót kötelességeink akár parányiját is elhanyagolta volna, áldozatosan dolgozik azon, hogy a zsidó nép számára otthon teremtse n és már a munkával magával is megérmelné azt, hogy azon nép között éljen, mellyel lelkiközöséget érez. Mert hisz az otthon, amit épít, idővel — mint minden nemzeti

otthon — mindenki rendelkezésére fog állni. Csak az döntheti el a zsidó sorsot, sikerül-e egy önálló otthont szerezni, amelyben a zsidó nép mint gazda él és lehetőséget ad neki arra, hogy tagjainak máshol élvezett vendéglátását viszonzza. Az emancipált zsidók sorsa is csak akkor juthat nyugvópontra, ha sikerül a nem emancipált zsidóknak saját otthont szerezni. Ha az emancipáció idejében meglettek volna a mai történeti tapasztalatok, akkor a jóakarát azt is megvalósította volna. Amikor pedig körülbelül 45 év előtt dr. Herzl Tivadar nem annyira zsidóérzésből mint inkább a tények logikájának helyes felismeréséből végkimerésü'ésig kifejtett energiával az emancipált zsidókat figyelmeztette, hogy csak a zsidó otthon megteremtésével menthetik meg magukat a katasztrófától, akkor a zsidók többsége illoyalítást látott saját hazájával szemben abban, ha ők a zsidósággal ritusok betartásán kívül is foglalkoznak. Az emancipáció végzetes következménye egyáltalán az volt, hogy egyedekre bontotta a zsidóságot és azáltal senki zsidó ügyvel foglalkozni nem akart, holott a zsidóságot mindenért kollektív vonták felelősségre.

Egyetemes zsidó sors.

Ne mondja senki, hogy most, amikor »a zsidóság hasában golyó van«, ne jöjjenek ilyen ideákkal. Most kenyeret kell juttatni az éhezőknek, hajlékot az otthonukból kivetetteknek, még pedig gyorsan és bárhol, minden közjogi biztosítékok nélkül.

Igaz, hogy most a közvetlen segítség sürgős, de gondoljuk meg azt is, hogy testvéreink »a golyót a hasukban« az új országba is elviszik. Gondoljanak csak arra, hogy milyen sors vár az új országba menő zsidók második, vagy harmadik nemzedékére, ha intelligenciájukkal és nehéz munkával boldogulni fognak. Hátha egyesek esetleg még jobban fognak boldogulni, mint akik már most is ott vannak. Csak a mi sorsunk ismétlődhetik az új országokban is. Hiába minden: a zsidó sorson nem segíthet más mint saját otthonának teljes kiépítése. Azoknak a sorsa is függ tőle, akik jelenleg zavartalanul élnek hazájukban mint megbecsült polgárok és ott is akarnak maradni.

Ha mindenki, akit a sors a zsidósághoz köt, e gondolatot magáévá tette, azaz megtalálta az utat önmagához, akkor megtalálja az utat a világ népeihez is és lesz szava hozzájuk is.

Ha kivétel nélkül minden zsidó, tehát az is, aki hazát keres, az is, aki nyugodtan él hazájában, ki-ki a maga kormányához fordul, de minden kormányhoz, ahhoz is, a mely s átadulni akar a zsidóktól, ahhoz is, amely segíteni akar rajta, azzal a kéréssel, hogy segítse őket a zsidó otthonhoz, akkor egy kormány sem fog e kérdés előtt elzárkózni, mert a zsidókérdés megoldása minden ország ügye. De ehhez okvetlenül az kell, hogy minden kormány érezze, hogy az összes zsidók állanak e kérdés mögött.

Hogy Palesztina a zsidó nép hazája, azt minden nép érzi. Hisz egész életünkben hallottuk folyton, hogy »Menjetek Palesztinába«, azok részéről, akiknek követői most sok helyen uralmon vannak. Akárhol leszünk, onnan mindég Palesztinába fognak bennünket »küldeni«. Csak Palesztinából nem.

A világ jelenleg lázban van és a hogy minden lázban akutakká válnak a krónikus betegségek, úgy akuttá vált a zsidókérdés is. Másrészt a politikai köd támadt Palesztina körül, mert a szemben álló hatalmak politikai és taktikai okokból Palesztinát is a politikába hurcolták. De a láz el fog mulni, a zsidókérdés veszíteni fog az akutságából. A politikai köd is el fog oszlani és Palesztina megint ott fog állni a népek előtt mint a zsidóságnak és a zsidókérdéstől való megszabadulásnak egyetlen mentsvára. Ha az egész világ akaratából Palesztina zsidó otthonná válik, akkor a zsidó nép ismerni fogja köteletségét az arabs néppel szemben is. Egy arabs sem érezheti magát a zsidó otthonban kevésbé otthonosan mint e'őbb. A zsidóknak, ugy azoknak,

akik most új hazára szorulnak, valamint azoknak, akik hazájukban, mint a nemzet boldog tagjai maradhatnak, létük fenntartásához más utjuk nincs mint egy zsidó otthon megteremtése és ehhez az otthonhoz más hely nincs mint Palesztina. Ez a munka senkit sem akadályoz a legőszintébb hazafiasságában. Ha a világkonferencia előtt, amely a mai zavaros légkör megtisztítására okvetlenül rövid időn belül össze fog ülni, nem lesz ott az asztalon az összzsidóság memoranduma, akkor a zsidóság csak magára vethet, ha továbbra is alantas sorban marad.

Szólaljon meg a magyar zsidóság!

De ki vegye a munkát a kezébe? Ha dr. Herzl ma élne...! De Herzl nem él és a cionista világszervezet el van foglalva a már szerzett kis otthon gondozásával. Az ügy érdekében is inkább kívánatos, hogy kívülről induljon meg a mozgalom.

De predestinálva van erre a kezdeményezésre a magyar zsidóság, még pedig több okból:

1. Dr. Herzl Budapesten született és a magyar zsidóság egy elmulasztott kötelességet teljesít ezzel hazánk nagy fia iránt.

2. A magyar zsidóság legtovább tartotta magát távol a cionizmustól abból a tiszteletreméltó okból, mert félt, hogy a zsidó nép érdekében folyó munkával csorbát szenved a magyar nemzethez való tartozandósága, amely lelkéből fakad. A magyar zsidóság, amely minden körülmények között továbbra is ezen lelkidiszpozíciójához hű marad, a mozgalom kezdeményezésével példát ad a többi ország zsidóságának is, meggyőzván őket arról, hogy a zsidó otthon megszerzése a hazájában maradt zsidóság nemzethűségét nemcsak hogy saját lelkében erősíti, hanem az egész nemzet előtt a megbízhatóság garanciája.

3. A magyar népben a mai zsidóellenes világban sem halt ki a megértés és a részvétel a zsidóság szomorú sorsa iránt. Aki az antiszemita lapokat állandóan olvassa az ezt egy-egy szóból, egy-egy megjegyzésből okvetlenül megállapíthatja.

4. Mert jól esnék, ha ilyen mozgalom, amelynek megvalósulását a történeti szükséglet hajtja, Magyarországból indulna ki; ha az első lökést a magyar zsidóság adná és az első megértést a magyar népben találjuk.

Az egyetemes magyar zsidóság képviselője vegye kezébe a munkát, terjessze fel memorandumát mint első a magyar kormányhoz még pedig mindenkinek az aláírásával, akinek a sorsa a zsidó sorshoz van kötve. Továbbítsa ezt a külföldi országok zsidóságához hasonló eljárás végett. Ha az egyetemes zsidóság képviselője ezt visszautasítaná, úgy ott vannak nagy számban gondolkodóink, tudósaink, művészeink. Ők megfogják érteni egy egyszerű, történeti gondolatot.

Higyjünk e gondolat megvalósulásában és a népek megértésében, úgy ahogy őseink a Messiásban hittek, mert a népek részéről akkor megértést nem remélhettek. Dolgozzunk érte, hogy megmentsük gyermekeinket és unokáinkat attól a sorstól, amely bennünket ért. Ne engedjük meg, hogy a cionisták kis serege fáradjon az egész zsidóság boldogulásáért és becsületéért. Munka nélkül nem illik az eredményt igénybe venni.

Tábla, tűkőrüvegek és tűkrök

IFJ. WEISS GYULA

tábla és tűkőrüveg nagykereskedőnél

Budapest, V. Vadász-u. 29.

Telefon: 110-114.

Állampolgársági, illetőségi és kívándorlási ügyben okiratok hiteles fordítása hites tolmácsok által, kereskedelmi levelezés minden nyelven stb. olcsón és gyorsan Kosmos Fordító Iroda Budapest, VIII., József körút 2. Telefon.

Wells, Hitler, Mussolini.

H. G. Wells a híres angol író a Sunday Chronicle-ban január elején cikket ír, amelyben zsidókhoz fordul: »Felejtétek el, egyszersmindenkorra felejtétek el, hogy zsidók vagytok és csak egyre gondolatok, arra, hogy emberek vagytok.«

Erre a fejtegetésre I. Goller zsidó publicista nyílt levelet intéz Wellshez és ironiával kérdezi tőle, hogy »mit csináljanak a zsidók, akik Hitler és Mussolini számára javithatatlan internacionalisták és Mr. Wells számára bűnös eretnekek, mert nacionalisták óhajtanak lenni?« »Kövessünk el öngyilkosságot, csakhogy Önnek, kedves Mr. Wells a kedvébe járjunk?« Goller finoman oktatja ki a nagy író, amikor ezt írja: »Egy gyermeket az országuton megragad valamilyen vadállat és szét akarja tépni. A gyermek segítségért kiált. Ön hallja a kiáltását és így szól hozzá: — Tény, hogy Ön, fiacskám, a vadállat karmai közé került, mélyen lehangelő. De mit csinálhatok? Várjuk meg, amíg a világ valamennyi ragadozója megszeli-dül és nemes lényé válik. Akkor majd megátja, gyermekem, minden a legszebb rendben lesz.«

Karrier vadószat.

Rabbi Nochem Grodner közbecsülésnek örvendő rabbi volt az egész grodnoi kormányzószágban a nemzsidó társadalomban is. Egyszer kineveztek oda egy új kormányzót, aki rendkívül kegyetlen volt a zsidókkal. Ez a zsarnok, megismervén a rabbi nagy erényeit és bölcsességét, tisztelői közé tartozott. A polgári év fordulóján rendes szokás szerint megjelent a rabbi a zsidóság vezetőjével a mindenható kormányzó előtt és a zsidóság nevében boldog újévet és szerencsét kíván neki. A kormányzó végighallgatta a beszédet és azt mondotta a küldöttségnek félig tréfásan: »Én tudom, hogy a zsidók nem szeretnek engem, nincs is okuk rá; tudom, hogy kényszerítve vannak nekem boldog újévet és szerencsét kívánni; de csolálom, hogy te rabbi, a talpig becsületese ember olyant kívánsz nekem, amit magad nem

gondolsz komolyan.« Erre a rabbi azt felelte: »Távol legyen tőlünk, hogy kívánságaink ne legyenek őszinték. Kívánom neked, nagy uram, hogy az újévben nagy szerencse érjen, hogy kinevezzenek főkörmányzónak, esetleg miniszternek és akkor természetesen el kell távoznod Grodnóból, amit igazán legőszintebben kívánunk, te ugva is a karrier kedvéért vagy zsidógyűlölő.

Herskovits.

Herskovits nyiregyházi határbiztosító gyalogosról szóljon az ének. A zsidó vallásu, de magyar szívé hős katona megmutatta, hogy miként állja meg a helyét egy hazáját szerető, ügyes és okos honvéd, ha mindjárt közlegény is. Herskovits Munkács városrészt védte bajtársaival. Gépfegyvernél ült. Társainak nem volt kellő fedezetük és vissza kellett néhány lépést vonulniok. Herskovits gépfegyvere mellett maradt és higgadt megfontoltsággal kaszálta a csehek sorait. 18 csehet szedett le gépfegyverével; akik nem bírták a tüzet, megfutamodtak. A hős közkatonát parancsnoksága vitézségi érdemmel való kitüntetésre terjesztette fel a legfelsőbb Hadurhoz. (A munkácsi »Óslakó« I. 15.).

HÁZASSÁG. A Szent Imre-városi zsinagógában chuppó alá vezette dr. Karczag György, *Deutsch Mária*t, *Deutsch Arthur* főmérnök és felesége, a magyar cionizmus lelkes híveinek leányát. — Mazl-tov!

KÉT HÉTRE SZÓLÓ POMPÁS ÖTLETTEL SZOLGÁLUNK, midőn ajánljuk, hogy nézze meg ezen és a jövő héten akár a népszerű Tivoli (VI., Nagymező-u. 8.), akár az ugyanugy kedvelt Odeon (Rottenbiller-u. 37.) filmszínházban:

Aszlányi Károly pompás vígjátékát magyar interpretációban: »*A hölgy egy kissé bogaras*« c. filmet, amelyet február 9—15-ig perget fényes kíséző műsorral mindkét mozgó.

Nem szabad elmulasztani! Feltétlenül meg kell nézni február 16. és 22. között, Danielle Darrieux felejthetetlen alakítását, a »Katja«-t, amivel egyidejűleg a szokásos filmhíradókon felül mindkét filmszínház még a »100 kutya egy sorban« c. miniatűr attrakciót is játssza!

A Messiás jön. . .

Üressé sirt lelkek várják a zsidóság tömegeiben a zsidótörvény élet-beléptét. A nagyok, a vezetők, a hivatottak vagy hivatalosak érzik, hogy erejük nem ilyen katalizmákhoz mérték, amilyenek most zognak felettünk. Őserejü mélyből, az ismertlenül zsidó erőkből kell kialakulnia az új magyar zsidóságnak, amelyiket határozott szent cél hevit: nem átmentés, nem átvészelés, hanem örök jövőendő egy örökkévalóságra ítélt nép számára.

Nincsen már hely a nagyvilágban, ahol a zsidó szemek ne kerestek volna hazát. A legfantasztikusabb színű és nevű országok, mint ismerősök sunyitanak már a térképeinken. És a tartalmatlan, kiégett zsidóság riadt szemmel bökdösi a térképet és kérdi; merre, hová? És a választ elfelejtették megtanítani kicsiny gyerek korunkban. Nem tudják, nem hiszik, nem érzik, hogy van válasz, van föld, van hely, ahol nem meghajszolt, nem megkergetett, hanem büszke, otthon élő, nemzetfentartó fiai egy örök életre teremtett népnek.

Csak riadt, félénk, segítségért könyörgő tekintetek vannak. Sehola büszke ősök büszke unokái — vagy talán mégis. Eldugott gettó házakban, kis fészekben fiatal fiúk és lányok új életreményekkel tekintenek az ősi földre felé, ahol új dalok és szenvedések várják őket az ősi rögön. Itt a sötét szobák mélyén, ahol alig fordult meg valaki, akinek zsebében az elegáns mulatókban elkölthető összegeknek csak paránya is lenne, itt zeng a dal és ragyogó arcok, meg fénylő szemek sugározzák a bátorságot, a kitartást, az erőt, a legyőzhetetlenséget. Köröskörül jajgatás, itt dal, mindenütt kétségbeesés, itt remény, büszke harcikészség, győzelemvágy, biztos holnapután, — míg a szomszédban semmi, csak elhervadt tegnap és ködös ma.

Mi adja nekik az erőt, a kicsinyeknek, a senkiknek, az ismeretleneknek. Mi az, ami fölemeli őket a nagyok fölé és égignyuló fároszokká varázsolja az éhes kis fiukat, lányokat. Mi az a csuda, ami csak bennük maradt meg a kétezer év előtti, világgal dacoló zsidó lélekből?

Ción vágya, szerelem a soha el nem muló ősi föld után, vágy a többi nemzetekhez hasonló élet után, ének, amely évezreken keresztül szunnyadt a máglyára hurcoltak lelkeiben és vér, amely ma is hullik nap-nap után a Jordán partjain és egygyöfolyik Józua, Barák, Makkábi, Bar Gióra, Giszkalay, Trumpe'dor hőseinek vérével. Ezeket a gyermekeket, vagy idősebbeket nem csalogatja a tengeren túli ideálok színes vagy szürke délibábja. Nem izgatja őket az angol, meg a nem tudom milyen nyelvek tülekedő tanulása. Az ő szemük előtt a régi évezredek betűk sorakoznak, ajkukon akadozva bár,

פסח של Husvétli árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur
gyakorolja.

A husvétli áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amegy is nagyon szigorú felügyelete. E szigorú rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképpen a husvétli áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétli árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113. postafiók 5.

Telefon: *2-888-45.

de mindig biztosabban cseng a héber szó és hihetetlen erő száll minden egyes szóval a testükbe, lelkükbe. És míg másik utcákon rémült zsidók fejveszeten magolják az ellenséges, vagy közömbös, de vendégül bennünket nem szívesen látó nemzetek nyelvét, addig ők mosolyogva sajnálják az üreslelkűeket, a kiégetteket, mert ők nem tévóváznak, ők tudják mit akarnak, ők királyi gyermekei egy mega'ázott népnek. És míg jóakaratu tudósok és fontoskodó diplomaták, meg zsidóságukat rég elfelejtett zsidók barbár és még nemrég misszionáriusokból falatozó négerék közé akarnak bennünket telepíteni (persze csak papíron, mert valóságban ez sem megy) ezek véresre égett szívvel és hangos kiáltással kiáltják valamennyi szenvedő, vágyódó zsidó felé a világon, hogy nem lehet emberi intézkedéssel kijelölni egy darab földet és kijelenteni, hogy: »zsidó, mától kezdve ez a te hazád!«

Palesztina az ő 120.000 négyszögkm-nyi területén a mai 1,800.000 — lakosán felül még 6,000.000 — embert befogadhat. Csak nem kell megijedni egymástól a zsidóknak. Sem az araboktól, akikkel szemben nem jajgatást és önmegtartóztatást, hanem kemény fegyvert kell használni. Ott vár a Galil, emberektől üresen. 2000 éve alvó földjével. Ott a Holt tenger kiaknázatlan kincseivel. Ott a tengerpart, amely várja a zsidó hajósokat és halászokat. Ott a föld, amely vér-barna hátát kínálja a 2000 éve elvesztett gyermekeinek és kitarja emlőjét Izrael fiai, leányai ajakának. Ott Transzjordániai üres, 90.000 négyszögkm-nyi ország, Básán kövér legelői, Gileád fűszereinek termő talaja, ahol mindössze 300.000 koldus szegény arab várja, hogy életét emberivé varázsolja a »yahudi«. Csak nem részkető félelemmel kushadni a történelem szekerének kocsisai előtt, mert akkor csak ostorcsapás a jussunk. Csak nem hamis sajnálat a »szegény kizsákmányolt arabokkal« szemben, akik vigan gazdagodtak és kulturálódtak, amíg békességben éltek a zsidókkal és élvezték a zsidópénzen teremtett kórházak, iskolák, utak, szülőotthonok és gyermekkertek áldásait.

Hinni kell törhetetlen erővel a zsidó nép örök jövődjében. És nem elszaladni, félreállni és jajgatni a jajgatókkal, hanem beállni a megverték és kiszorítottak áradatába. És egyet akarni, egyért szenvedni, akkor is, ha a nagy világpolitika hangadói ma nem azt akarják, amit mi, ha az angol politika kiismerhetetlen utja mintha ellenünk vezetne. A nyomorgó milliók áradata megindul és a történelem kapuit nem zárhatja el előttük senki. A legnagyobb motor, a milliányi zsidó kétségbeesése, vágya, szenvedése már zug a világ sarkain és az államok kitarják kapuikat, hogy a nem szívesen látottak menjenek — a másik kapu, amelyiken keresztül kétezer évvel ezelőtt Titusz indította el a zsidókérdést — nem maradhat zárva, mert ha igen, leveri a lakatot maga a történelem ura, az Isten, aki ígéretét készül napjainkban beváltani.

A Messiás jön, de nem azokért, akik tétlenül várják, hanem azokhoz, akik hisznek benne és eléje mennek.

Simeoni Abrahám.

Meghívó,

a Magyar Cionista Szövetség **anyaegyesületének** 1939. március 5-én, vasárnap délelőtt tartandó **évi rendes közgyűlésére.**

TÁRGYSOROZAT:

- a) A választmány, a tisztikar, valamint a számvizsgáló bizottság megválasztása.
- b) Jelentés a lefolyt évi működésről.
- c) Költségvetés és zárszámadás megvizsgálása és a felmentvény megadása. A vá-

lasztmány határozatainak felülvizsgálása.

d) Indítványok.

A közgyűlésen az egyesület minden tisztetbe, alapító és rendes tagja — feltéve, hogy legalább egy félévi tagsági díját már megfizette és az előző évi tagsági díjjal nincs hátralékban — megjelenhet, ott tanácskozási, szavazati és választási joggal bir.

1939. január 30.

*A Magyar Cionista Szövetség
budapesti anyaegyesületének
elnöksége.*

Elavult orthodox határozat.

A magyar orthodox szervezet egyik fórumának, az ugynevezett központi bizottságnak legutóbbi ülésén szóba került a Pro Palesztina Szövetség ama kérelme, hogy az orthodox hitközségek is állítsanak be költségvetésükbe egy összeget a palesztinai építómunka céljaira és egyik orthodox hitközség ilyen irányban kérdést intézett a központi bizottsághoz. A bizottság megállapította, hogy a régi orthodox vallástörvényi aggodalmak a palesztinai munkával szemben továbbra is fennállanak. A döntés nem meglepő, de azért mégis elgondolkoztató. Elsősorban meg kell állapítani, hogy a illető hitközség hibát követett el, mert egyáltalában kérdést intézett a hivatalos orthodoxiához. Vannak bizonyos dolgok, amiket az emberek gyakorolnak, de nem kérnek rá engedélyt, mert azok, akik kényelmesek, akik a régi állapottal valamilyen kapcsolatban össze vannak kötve, minden ujonnan felvetődő problémával szemben egyszerűen kijelentik: »non possumus«. Azt is tudja mindenki, hogy a bizottság határozata tulajdonképpen nem sokat változtat a zsidó világproblémán. A magyar orthodox zsidók adománya nem fogja a palesztinai országépítést nagy mértékben

fellendíteni, az adományozás elvi megtagadása legfeljebb azt mutatja, hogy a Montblanc-ot sem látja az ember, ha befogja a szemét. Ilyen határozatok hozása a mai időkben olyan, mintha egy testület elhatározná, hogy ő Newton és Kepler dacára ragaszkodik ahhoz a felfogáshoz: a nap forog a föld körül, nem fordítva. A mai időkben így határozni igazán anakronizmus. Bécsben, Berlinben, Frankfurtban is voltak separatistikus papírszervezetek, amelyek részben a »Tauro«, részben a »Taire Hakedajse« nevében megtagadtak mindenféle közösséget a palesztinai építómunkával és azután jött egy vihar, pelyvaként szétfujta az egész separatizmust, és most a hősök Palesztinában keresnek menedéket. A mai időkben, amikor akármilyen belügyminiszteri rendelet pár órán belül véget vehet az orthodox autonomia összes attribútumainak és intézményeinek, *nem volna szabad ilyen, csak a háború előtti jogbiztonságban élő zsidó szervezetnél érhető* határozatot hozni. Utóvégre, ha valami baj lesz, mégis csak a palesztinai certifikátumokért indul meg a roham. Tessék elhinni: a fölvetett esettel kapcsolatban igazán legjobb lett volna a régi orthodox receptet alkalmazni és elhatározni, hogy nem határoznak.

Januári körkép 1939-ből.

A zsidó *jövő* országában: Palesztinában külső hatalmak által szított arab harcok még folynak és a rendcsinálás munkájában a zsidó ifjúság önfeláldozó harca egyre nagyobb fontosságot nyer. Sok ezer ifju mindenre elszántan kitart a vártán, mert tudja, hogy a zsidó jövőről van szó. A nyugtalanság évei dacára a palesztinai közgazdaság strukturája nemcsak, hogy nem tört össze, hanem határozott javulást és emelkedést mutat. Ezt bizonyítják a palesztinai lapok gazdasági hírei. A munkaviszonyok javulása állandó. A véres zavargások utolsó 3 esztendejében a palesztinai munkapiac 20 ezer munkást vett föl. Az ipar, a kormány méltó támogatása nélkül is, fejlődik. Haifában nagy petróleum finomítókat állítottak föl. Új ipari ágak egész sora kezd meg termelését. A sok között említsük meg, hogy a csokoládé gyártás nagyban föllendült. A szellemi élet hihetetlenül élénk.

A zsidó jelen legnagyobb problémája; a »gálut« szomorúságát a maga megrendítő plasticizmusában bemutató menekült-kérdés. Németországban a helyzet napról-napra rosszabbodik. A szenvedések kibírhatalanok, de az azokról, szülő leírások olvasása is kibírhatalan. Most már csak egy kérdés mered minden zsidó szervezet és minden gondolkodó zsidó elé: *Mi legyen a kiüldözött zsidókkal, hogyan lehetne sorsukon enyhíteni?*

A legfontosabb akció az, amelyet az *eviani konferencián képviselt hatalmak* által létesített menekültügyi iroda megbízottja, Rublee folytatott előbb Schacht, a »Német Nemzeti Bank« igazgatójával, majd ennek lemondása után, utódjával. Németország csak úgy akarja a zsidók kivándoroltatását elősegíteni, hogy a demokráciáktól nagy kölcsönt

akarna kapni, amelyet export-árukkal törlesztené és a kapott kölcsön egy töredékéből bizonyos százalék erejéig megengedné a német zsidók vagyonának kivitelét. A terv különösen Amerikában élénk megbotránkozást keltett és a *január 17-én Pá isban tartott ülésén a Jewish Congress* végrehajtó bizottsága visszautasított minden olyan tervet, mely a menekült kérdés megoldásának ürügye alatt gazdasági előnyöket akar nyújtani Németországnak. Az ülésen hódolattal említették *XI. Pius pápa* bátorságát és fenkölt szellemi erejét, amellyel küzd az erkölcs, a vallás és a jog eszméiért. A Rublee-féle tárgyalások még folynak, de eddig minden észlelhető eredmény nélkül.

A menekültekért való segélyakció elsősorban a *gyermekek megmentésére irányul*. A *palesztinai Jisuv 10 ezer németországi gyermeket akar elhelyezni*, illetőleg örökbe fogadni. Az angliai zsidó hitközségek szervezete (Board of Deputies) az angol gyarmatügyi miniszter elé járult, aki kijelentette, hogy politikai okokból kénytelen elutasítani a kérést. A Jisuv azonban kitart a segélyakció mellett. Eddig 6 ezer zsidó család jelentkezett és felajánlotta, hogy adoptálna menekült gyermekeket. Hogy a Jisuv életmentő munkája milyen nagyszerű, mutatja egy adat: Január 9-én 180 menekült gyermek érkezett Tel-Avivba, utána 3 nappal ismét 154.

A német menekültek elsősorban a szomszéd országokba igyekeznek. A svájci kormány 300 zsidó árvának adott átmeneti tartózkodást. A hollandi menekült táborban is sok a gyermek. Angliában is létesült menekültügyi tábor, amelyben 18 és 45 év közötti menekültek: helyeznek el átrétegezés céljából. Angliába január 12-én 120 bécsi zsidó gyermek érkezett meg és a következő hetekben még 500 gyermeket várnak. Nagyon jellemző, amit a palesztinai gyermekakció megindítója Miss Henriette Szold mondott el a Vaad Leumi legutóbbi ülésén: *Azok a gyermekek, akiket Németországból más országokba visznek, hozzátartozóiktól azzal vesznek búcsút: Lehitraot Báárec.* (Viszontlátásra Palesztinában.)

A menekültügyeket intéző szervezetek kénytelenek egyre jobban kiszélesíteni működési területeket. Angliából érkező hírek szerint Anglia részéről *Cseh-Szlovákiának* megígért 100 millió fontos kölcsönből egy fél millió angol fontot bocsátanak a cseh-szlo-

Meghívó.

Erec Izrael gyógyít.

A Magyar Cionista Szövetség **Országos Értekezletét** 1939. március 5-én, vasárnap délelőtt 1/2 10 órakor tartja meg a M. C. Sz. Herzl-termében, VI., Andrásy ut 67. l., az alapszabályok 36 §-a alapján.

TÁRGYSOROZAT:

- a) Az Országos Intéző Bizottság és az Országos Választmány megválasztása.
- b) Az Országos Intéző Bizottság jelentése a lefolyt évi működésről és a felmentvény megadása az Intéző Bizottság és Országos Választmány számára.
- c) Irányelvek megállapítása az egyesületek és helyicsoporthoz működésére és munkarendjére, az alapszabályok 23. §-ának figyelembevételével.
- d) Az Országos Értekezlet tagjai által előterjesztett indítványok feletti határozathozatal.
- e) Az Országos Választmánynak a helyi csoportok által megfellebbezett határozatainak felülvizsgálása. Az alapszabályok 12. §-ának h) i) és k) pontjaiban említett közgyűlési határozatokhoz való hozzájárulás.

1939. január 30.

A Magyar Cionista Szövetség
Országos Intéző Bizottsága

Kuk főrabbihoz eljött egyszer egy Amerikából Palesztinában letelepedett vallásos zsidó, és kijelentette neki, hogy visszaköltözik Amerikába, mert nem tetszik neki a palesztinai helyzet. — Miért? (kérdezte a főrabbi). »Azért (felelte) telepedtem le Erec Izraelbe, hogy vallásos környezetben neveljem gyermekeimet és most látom, hogy itt sok a vallástalan chaluc, a szombat megszenteltelenítője.« Kuk főrabbi másról kezdett beszélni, majd megkérdezte tőle, vannak e gyógyhelyek Amerikában. Ő felsorolt egynéhányat, az egyiknél megállította a főrabbi és azt mondta: »Én éppen ebben a városban voltam és mondhatom, igazán nem értem miért mondják, hogy olyan jó a levegője, hisz csupa beteg, asztmatikus emberrel találkoztam ott.« Az amerikai azt felelte: »Éppen ezért jönnek oda az emberek, mert meg akarnak gyógyulni.« — No látja, felelte Kuk rabbi — Erec Izraellel is így van: azért találunk itt oly sok valóságilag beteg embert, mert ide jönnek az egész világból meggyógyulni a zsidók.

vákiai zsidók rendelkezésére, akik Palesztinába akarnak vándorolni. A cseh-szlovák zsidók helyzete egyébiránt mutatja, hogy a mai Közép-Európa egyes országaiban külpolitikai erők és belpolitikai szempontok viaskodnak egymással és ennek a feszültségnek az áldozatai az illető ország zsidói.

Mi, magyar zsidók az elmúlt fél-évszázad ideológiájában a lengyel és a galíciai zsidókkal szemben elfogultak voltunk és azt hittük, hogy ezek inferiőrisk velünk szemben. De ha olvassuk, hogy a lengyel szemben a zsidó képviselők milyen erélyesen követelik kormányuktól polgári jogaik megőrzését, a miniszterelnök nyilatkozatából azt a bizonyosságot nyerjük, hogy a lengyel zsidóság még oly politikai tényező országában, amellyel számolni kell.

A galitnak szenvedései, kisebb zsidó közületek tagjait is sujtják. Danzig szabad államából és Olaszországból megindult a menekülés...

A magyarországi helyzetet érintve, hadd említsük föl, hogy a II. zsidó javaslattal kapcsolatban a magyar zsidóság hivatalos képviselői, együttesen nagyszerű emlékirattal fordultak a törvényhozáshoz. A memorandum rámutat az 1848: I. t.-c.-re: »A jogegyenlőség mindenkire nézve örök és változhatatlan elvül elismertetik.« És olvasható benne ez a klasszikus megállapítás: »Elvégre a mi hitünk, becsületünk, jogaink nem közpréda, amelynek terhére a szociális bajok megoldását lehet keresni.«

A zsidó galitnak reményége most Amerika, amelynek hatalmas elnöke Roosevelt oly nagy szolgálatot tett a zsidó Palesztina ügyének és azóta is állandóan hangoztatja, hogy Amerika mindenkor a jog, a vallás és a faji különbségeket nem ismerő igazság mellett fog sikra szállni. Arról is szólnak a lapok, hogy »keresztény kurzus« van keletkezöben Amerikában, amely keresztény szeretetből Amerika kapuinak megnyitását tartja szükségesnek, mert szerinte 13 millió emigránsnak van ott hely. Egyenlőre csak annyi tapasztalható, hogy liberálisabban kezelik a bevándorlási kvótát és óriási segélyakció-gyűjtések folynak zsidó és nemzsidó körökben.

»Ór, mi lesz az éjszakával, mi lesz az éjszakával? — Szólt az ör: eljö a reggel.« Ezt olvassuk Jesája próféta látomásaiban. Az éjszaka, a galut éjszakája itt van már a maga borzalmaival. Mikor valósul meg már a reggelre, a jobb jövő hajnalhasadására vonatkozó jövendölés?

Schönfeld Zsuzsi.

Cionista élet Magyarországon.

A Magyar Cionista Szövetség budapesti anyaegyesülete január 30-án választmányi ülést tartott, amelyen a választmány tagjai csaknem teljes létszámban vettek részt.

Nagy érdeklődéssel hallgatták dr. Miklós Gyula elnök beszámolóját, aki tájékoztatta a választmányt azokról a tárgyalásokról, amelyeket mint a Jewish World Congress delegátusa dr. Pataival, a Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetségének elnökével együtt folytatott Párisban. A kongresszus adminisztratív ülésén, ahol csaknem minden európai ország képviseltette magát kiküldöttel, fontos határozatot hoztak a központi emigrációs hivatal felállítására és a zsidó világkongresszus szervezeteinek kiépítésre vonatkozólag. Dr. Miklósnak és dr. Patainak a Hicem és Joint ve-

zetőségével folytatott tárgyalásainak eredményeképen a Hicem a közeljövőben megbízottat küld a magyar zsidók szociális helyzetének tanulmányozására. — Ezután dr. Buk Miklós számolt be a Felvidék visszacsatolásával kapcsolatos cionista kérdésekről, bejelentette, hogy a Felvidéken mintegy 15 helyi csoport fog működni, ezenkívül a legutóbbi választmányi ülés óta Csonkamagyarország területén 10 városban van alakulóban fiókegyesület.

A referátumokhoz hozzászóltak dr. Richtmann Mózes, Fazekas L. Pál, Deutsch József, dr. Kahan Nison, dr. Miklós Gyula, dr. Jordán Lajos, Weisz Farkas és Székely László (Tel-Aviv), mint vendég. — A választmány ezután az alapszabályok megfelelő rendelkezése értelmében többszáz új tagot vett fel.

A zsidó nő és a héber könyv.

A XIII. századtól kezdve találkoznak héber kódexek női másolóival. David Oppenheim prágai főrabbi leánya, Sára Oppenheim sajátkezűleg írta pergamentre Eszter királynő történetét, a Megillát. Különösen figyelemreméltó munkát végzett a zsidó könyv körül néhány zsidó nő a szedőszekrényénél. 1480. körül a legöregebb héber nyomdák egyikében »Bechinoth Olam« című erkölcsi tankönyvet Abraham Konat orvos és nyomdatulajdonos felesége Estelina Konat szedte és nyomta. A sok tekintetben ügyes krakkói Czerna Meisels asszony 1631 körül atyja nyomdájában is dolgozott; sok általa szedett héber nyomtatvány mutatja nagy tipográfiai szakértelmét. A prozelita Moses ben Abraham leánya, Gella néhány esztendőn keresztül mint szedőnő működött Halleban. Egy 1710-ben kiadott imakönyv utolsó oldalán Gella költeményét találhatjuk. Nővére Ella is szedőnő volt, Frankfurtban működött közre egy új talmudkiadás körül.

GYÁSZ. Özv. Frankl Adolfné elhunyt. Kahan-Frankl Samuné, az orthodox országos elnök neje édesanyját gyászolja benne. — Vermes Ernő az erdélyi cionizmus oly hirtelen elhunyt vezéralakja tiszteletére nagy emlékműnépélyt tartottak Temesváron.

Weisz Fülöp.

A napi sajtó a munkácsi határharcok kapcsán röviden jelentette, hogy egy zsidó fiatalember is elesett a fegyveres összecsapásban. A Zsidó Távirati Iroda jelenti, hogy Weisz Fülöp 19 éves oroszvégi zsidó fiatalemberről van szó. A csehek, illetve ukránok behatoltak Weisz házába és a padláson két gépfegyvert helyeztek el. Az ifjú Weisz értesíteni akarta erről a magyar határőrséget. Amidőn ecéből elhagyta a házat és elindult a magyar határőrség felé, észrevette őt az ellenfél őrsége és lelőtte. Weisz Fülöpöt a legnagyobb csendben adták át az anyaföldnek. (A kolozsvári »Uj Kelet« I. 15.).

A hálás utókor.

Ballin Józsefnek, a német kereskedelmi tengerészet megalapítójának most a nevét is eltörölték Hamburgban. Ballin zsidó létére is Vilmos császár közvetlen környezetéhez tartozott és a világháboruban is óriási szolgálásokat tett Németországnak. Közvetlenül a háború után a német összeomlás miatt öngyilkos lett. Hamburg egy nagy épület-tömbje Ballinnak a nevét viselte. Most a hamburgi városi tanács rendelkezése a Ballin-ház nevét Messberg Hof-ra változtatták át.

Okos és oktalan méhészek.

A sztaroszták hagyták a zsidókat gyarapodni, gazdagodni, mint ahogy praktikus gazda engedi a méheket egész nyáron át gyűjteni, ősszel aztán nem tettek úgy a méhekkel, ahogy a háládatlan és oktalan méhészek szoktak tenni, akik a szorgalmas bogarakat kénnel kifüstölik; hanem azt tették, amit már az ujabbi méhesgazdák gyakorolnak hogy elszedték tőlük a mézet, annyit meghagytak nekik, amennyin kitelelhessenek, azután a kiűritett sejteket megint visszarakták a kasba, hogy szedjék megint tele a méhek.

És ezt a methodust maguk a méhek is normális állapotnak tartják, mert különben otthagynák a kast és elmennének az erdőbe, faodukba telepedni. (*Jókai Mór: Őszi jény, 2. l.*)

A próféta.

»Herzl emlékezetének egy vallomással tartozom. Vizionárius szemléletében olyan dolgokat meglátott előre, amelyeket az én racionális és logikára beállított lényem az utópiák világába sorolt. Herzlnek és Nordaunak igazsága volt velem szemben. Hogyha végezetül Herzlről való személyes emlékeimet akarom összefoglalni, úgy nem találok rá és életművére jellemzőbb kijelentést, mint hogy: ő cilinderben és aszfalton járó próféta volt.« (*Stein: »Aus dem Leben eines Optimisten.«*)

Az anticionizmustól a pozitív zsidósáig

Négy évtizeddel ezelőtt hirdette legelőször Herzl Tivadar: szerezni kell nemzeti otthon a zsidóságnak, amelyet az európai népek gyűlölete néppé kovácsolt össze és ez a nemzeti otthon nem lehet máshol, csak az ősök földjén, Palesztinában. Ezt a célkitűzést nevezte ő cionizmusnak. Cionizmus tehát azt jelenti, hogy azok a zsidók, akiket hazájuk nem akar polgárnak elismerni, vagy akik nem akarnak asszimilálódni ott sem, ahol ez lehetséges volna, helyet találjanak, ahol megújíthatnák kétezer év előtti nagy tradícióikat, ahol életre kelhet az évezreides héber kultúra és ahol *egész társadalom gazdasági struktúrája zsidó lesz s így önmagától szerlefoszlik az a vád, mintha a zsidó csak élősdí volna a népek társadalmi és gazdasági életében.*

A cionizmusnak különféle oldalról el'enségei támadtak. Az egyik oldal félt attól, hogy fölveszék a zsidókérdést, mert azt hitte, ha nem beszélnek róla, akkor nincs is már probléma; mások attól féltek, hogy az asszimilációt megakadályozza; szót emeltek az ellen is, hogy a zsidóságot többnek fogják fel, mint csupán felekezetnek. *Mindezek az aggodalmak időszerűtlennék lettek a viharos események forgatagában.* Közép-Európában a fajvédelem jelszava alatt a zsidóság üldözése és kiüldözése folyik, az asszimilációnak szembehelyezték a disszimilációt, nyíltan tárgyalják a zsidókérdés internacionális voltát és a zsidó emigrációt. Kiderült, hogy Palesztina az egyetlen komoly bevándorlási terrenum, hisz a német kiüldözöttek több mint 40%-ának tudott menedéket adni. Azonkívül Palesztina kulturország, nem Tanganyika, vagy Rodesia. Igaz, hogy az ország kicsi és nem képes teljességében megoldani a zsidóproblémát, de egyelőre a legnagyobb realitás.

Ezért nincs már Magyarországon sem anticionizmus. De ez önmagában véve még csak negatívum.

Ha pozitív zsidóságban neveit nemzedéket akarunk, akkor gondoljuk meg, hogy a palesztinai kapcsolat nélkül nem lehetséges. Az anticionizmus megszűnése után be kell következnie a pozitív zsidóságra való nevelésnek, amelynek egyik főkövetelménye a héber kultúrában és Erecz Izrael felépítésében való áldozatos részvétel.

Schalom Asch: Egy, a régiek közül.*

Chaimovics is résztvett az éjjeli őrségen. Mélyen megrendítette az a tudat, hogy megvalósulásához közeledik élete nagy reménysége, az Emek betelepítése munkaközösségekkel. Urrá lett rajta az izgalom, leült egy kőre és belebámult az éjszakába: nem álmodik... ez az Emek, a Völgy, minden reménység kezdete, nyitva áll az ut a nagy feladatok felé amire ő, Chaimovics, egész életében oly vágyakozva várt!

Kis lengyelországi városkából származott. Már az iskola padjában, a Beth Hamidrásban, ahol a nagy talmudfoliánsok alá felvilágosító héber iratokat rejtett el, megragadta őt a zsidó otthon ujjáépítésének nagy álma. Az első cionista kongresszusok idejében történt ez. A Palesztina-mozgalom már reális formákat öltött ugyan, de mégis valójában csak az álmok világában lebegett. A különféle lehetőségek összekeveredtek a lehetetlen elképzelésekkel. Valamennyien azt hitték, hogy elegendő, ha felrakják cókőkövjukat és elmennek Palesztinába... ott készen vár már rájuk szőlőültetvényük és függefájuk. Az építés nagy fáradsága még nem ért el a hitvallók gondolatvilágáig, még nem jutott kifejezésre, a valódiság eseményei még nem korlátozták határtalan fantáziájukat. Azt képzelték, hogy elegendő kivándorolni Palesztinába s minden egyéb, az ország felépítése, a szarvasmarhák és juhok, a függefák és szőlők majd maguktól meglesznek.

Chaimovics is arról álmodott, hogy paraszt lesz Palesztinában. Egész

* Részlet a nagy jiddis író „Dalol a völgy” c. regényéből. Megjelent a Tábör kiadásában.

egyszerű és természetes dolognak képzelte ezt: majd úgy él, mint szülővárosa környékén a falvak parasztjai, lesz egy kis földje, azt szántja, beveti és learatja; burgonya, gabona terem rajta, lesznek alma és körtefái, dalokat fog énekelni... természetesen héber dalokat, amint ezt a propagandairások hangoztatják. Társai a forradalmi mozgalmakhoz csatlakoztak, elmentek Varsóba, megtarultak oroszul, magasan gomboló bluzokat viseltek, készültek a gimnáziumi vizsgákra és a forradalom eszméit terjesztették a munkástömegek között. Közülük néhány elpusztult a börtönben, másokat Szibériába száműztek. Chaimovics azonban a megváltást abban a messiási álomban látta, amit népe ősidők óta álmodik, s ami természetesen Palesztinával függött össze. Az ő szemében azonban Erec Jisrael, Izrael földje nemcsak saját népének megváltását jelentette, hanem a zsidóságnak s az egész emberiségnek is a messiási idők eljövételét... új világrend kezdődik, amiben megvalósul Jezsajas próféta nagy látomása: Nem lesz többé háboru, elnyomatás és igazságtalanság; a kardokból kaszát kovácsolnak, a farkas és a bányász egymás mellett legelésznek...

Természetesen Chaimovics nem sokat törte azon a fejét, hogy ezek az eszmények hogyan valósulnak meg, honnan kerülnek elő a szükséges eszközök a messiási idők eljövételéhez, majd csak lesz valahogy. E tekintetben nagyon hasonlított jámbor apjához, aki chasszideus volt. Az apa a Messiást, a fia Palesztinát várta... mindketten valami mennyei csodától várták ideáljaik megvalósulását.

Chaimovics szegény emberek gyermeke volt. Apja a jámborok, a chasszideusok hitközségéhez tartozott, kis szatócs volt, anyja örökké betegeskedett s a házban néhány férjhezadó lánytestvére élt. A fiatal Chaimovics már korán elhagyta a szülői házat, egyik jesivából a másikba vándorolt, magába szívta a hagyományos vallási ismereteket, amiket ezek az iskolák közvetítettek számára és a jámborak vendégasztalánál táplálkozott. Később, mint héber tanító kereste meg kenyerét és készült palesztinai kivándorlására.

Chaimovics a héber órákból és a levelekből, amit alkalmilag irástudatlanok számára megfogalmazott, végre annyi pénzt takarított meg, hogy meg tudott venni egy Odesszába szóló vasútjegyet. Felszerelése egy kenyér s egy második ing volt, amit egyik testvére küldött ajándékba. Ezzel indult meg utjára.

Odesszában ajtóstól rohant be a Choveve Zion kirendeltségéhez... Az egyik ajtón kidobták, a másikon visszajött. Végre sikerült becsempészni magát egy teherszállító gőzösre, amely gabonával megrakodva Bayrutba indult. Chaimovics heteken át dolgozott kis ázsiai kikötőkben, mint szénhordó és teherhordó, hogy megvalósíthassa nagy álmát...

A merész férj.

Rabbi Jákob Berlin, akinek fia vezette a híres volozsini talmudi főiskolát, ahol sok száz tanítvány között Bialik is tanult, közismert volt gazdaságáról és igazságérzetéről. Történt egyszer, hogy lakásán a takarítónő összetört egy vázát. Erre a felesége rendkívül módon leszidta a szegény asszonyt. A férje azt mondotta: »Ezt nem szabad tenned, mert ő is épen olyan »jüdisch Kind«, mint te.« Erre felfortyant az asszony: »Mi lesz az okozott kárral?« — Az okozott kár miatt a rabbihoz hivatod

tórai tárgyalásra, de szidalmazni őt nem szabad. »Akkor megyünk a rabbihoz«, szölt az asszony a takarítónőnek. Fogta a kabátját és hívta magával az asszonyt. A férj is vette a kabátját, hogy ő is megy. Az asszony dühösen mondta neki: »Én magam is el tudom intézni a dolgomat.« Rabbi Jákob erre nyugodtan azt felelte: »Azt én tudom, ismerlek, te jól adod elő majd a dolgot, de mivel tudom azt is, hogy a szegény takarítónő nem tud védekezni, az ő ügyét akarom képviselni a rabbi-törvényszék előtt. Mert így van megírva: »Szólalj meg a néma helyett.«

Levélposta: VII., Rákóczi-út 80., I. em. 1.